

MADDE 9.2 BİLDİRİMİ

İşkırık Dava Grubu/Türkiye (No. 41226/09)

Davalarına İlişkin Olarak

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ DERNEĞİ (İFÖD)

Tarafından Sunulmuştur

03 Mayıs 2021

İfade özgürlüğünü savunan ve destekleyen bağımsız bir sivil toplum kuruluşudur

DGI İnsan Hakları ve Hukukun Üstünlüğü Genel Müdürlüğü

AİHM Kararlarının İnfazı Dairesi

F-67075 Strazburg Cedex

FRANSA

03.05.2021

İfade Özgürlüğü Derneği'nin (İFÖD) Işıkrık v. Türkiye Dava Grubu (Başvuru No. 41226/09) ile İlgili Madde 9.2 Bildirimidir.

1. Bu sunumun amacı, Türk makamlarının, Işıkrık grubu davalarına ilişkin olarak yasal değişiklikler (Türk Ceza Kanunu'nun 220/6 ve 220/7 maddeleri) ve yargısal uygulamalar bakımından hukuki çerçevenin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin toplanma ve örgütlenme özgürlüklerine ilişkin içtihadı ile tamamen uyumlu hale getirme yönündeki genel önlemleri tam ve etkili şekilde uygulama yükümlülüğünü ısrarla yerine getirmemesi konusunda Bakanlar Komitesine güncel bilgiler sunmaktır. Bu bildirim, kâr amacı gütmeyen bir sivil toplum kuruluşu olan ve Türkiye'de düşünce ve ifade özgürlüğünü korumayı ve geliştirmeyi hedefleyen İfade Özgürlüğü Derneği tarafından hazırlanmıştır.

Arka Plan Bilgisi

2. Işıkrık dava grubu, başvuruçuların barışçıl toplantı özgürlüğü ve/veya ifade özgürlüğü haklarının ihlal edilmesi ile ilgili 17 karardan oluşmaktadır.¹ AİHM ("**Mahkeme**"), söz

¹ *Işıkrık* (no. 41226/09), *Kervancı* (no. 76960/11), *Ilyas Gündüz* (no. 64607/11), *Seyfettin Demir* (no. 45540/09), *Zülküf Murat Kahraman* (no. 65808/10), *Kerçin* (no. 55038/11) davaları başvuruçuların barışçıl bir şekilde gösterilere katılmaları sebebiyle TCK md. 220/6 ve 314. Maddeleri uyarınca yasadışı örgüt adına suç işlemek ve örgüt üyesi olmak suçlarından mahkûm edilmeleri ile ilgilidir. (Madde 11). *Mustafa Çelik* (no. 46127/11), *Bozan* (no. 56816/10), *Celal Altun* (no. 25119/11), *Ramazan Taş* (no. 42153/11) davaları başvuruçuların barışçıl bir şekilde gösterilere katılmaları sebebiyle TCK md. 220/6 ve 314/2 uyarınca yasa dışı örgüt adına suç işlemek ve örgüt üyesi olmak suçlarından mahkûm edilmeleri neticesinde ifade özgürlüğü haklarının ihlal edilmesi ile ilgilidir. (Madde 10). *Ayata Civelek ve Diğerleri* (no. 17606/11) davası başvuruçunun barışçıl bir şekilde gösterilere, toplantılara, konserlere, basın açıklamalarına katılma, broşür dağıtma, gösteri sırasında slogan atma eylemleri sebebiyle eski TCK md. 169 hükmü uyarınca yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek suçundan mahkum edilmeleri neticesinde toplantı özgürlüklerinin ihlal edilmesi ile ilgilidir. Başvuruçuların cezaları TCK md. 220/7 hükmündeki değişiklikler dikkate alınarak azaltılmıştır. *Bakır ve Diğerleri* (no. 46713/10) ve *Imret* (2) (no. 57316/10) davaları barışçıl bir şekilde gösterilere katılmaları sebebiyle yasadışı örgüte yardım ve yataklık ettikleri gerekçesiyle cezalandırılmaları kapsamında toplantı özgürlüklerinin ihlal edildiği ile ilgilidir (Madde 11). *Ali Abbas Yılmaz* (no. 41551/11) davası barışçıl bir şekilde gösteriye katıldığı, broşür dağıtmak suretiyle başkalarını da gösterilere katılmaya teşvik ettiği gerekçesiyle TCK md. 220/7 uyarınca yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek suçundan cezalandırılması sebebiyle ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiği ile ilgilidir (Madde 10). *Buluş ve Diğerleri* (no. 417/09) davası başvuruçuların evinde çok sayıda makale, görsel-ışitsel içerik ve benzeri belge bulunması sebebiyle terör örgütü PKK'nın lehine bilgi paylaşıldığı gerekçesiyle TCK md. 220/7 ve 314 hükmü uyarınca mahkûm edilmesi sebebiyle ifade özgürlüğü hakkının ihlal edilmesi ile ilgilidir (Madde 10). *Daş* (no. 36909/07) davası dernekte gerçekleştirilen arama sırasında Öcalan'ın cezaevi koşullarına dair taslak bir dilekçe ele geçirilmesi sebebiyle başvuruçunun TCK md. 220/7 ve 314 uyarınca yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek suçundan cezalandırılması sebebiyle ifade özgürlüğü hakkının ihlal edilmesi ile ilgilidir (Madde 10).

konusu 17 kararda TCK'nin 220/6 ve 220/7. maddelerinin hükümlerinin Türk yerel mahkemeleri tarafından geniş yorumlanması itibariyle öngörülemez olduğuna ve müdahalenin kanunla öngörülmediğine karar vermiştir. Işıkrık dava grubu ceza hükümlerinin geniş ve öngörülemez bir şekilde yorumlanması ve uygulanması sebebiyle toplantı ve ifade özgürlüğü haklarının tam ve etkili bir şekilde kullanılmamasından kaynaklanan yapısal problemler ile ilgilidir. Bu kararların ortak özelliği, kamu otoritelerinin barışçıl toplantılara ve eleştirel ifadelere belli derecede hoşgörü gösterme yükümlülüklerini yerine getirmemesidir.

İFÖD'ün Ocak 2020 tarihli Madde 9.2 Bildirimi

3. İFÖD 21.01.2020 tarihinde Türk yetkililerin Işıkrık dava grubu ile ilgili genel önlemleri tam ve etkili bir şekilde yerine getirmediği değerlendirildiği ile bir Madde 9.2 bildiriminde bulunmuştur.² İFÖD, kuralın içeriğinin öngörülemezliği de dahil olmak üzere, ilgili hükümlerin kapsam ve uygulamasından kaynaklanan yapısal problemlerin devam ettiği ve Sözleşme'nin 10. ve 11. Maddelerine koruma sağlayacak ve Işıkrık dava grubu kararlarının tam ve etkili bir şekilde uygulanmasını temin edecek uygun bir yasal çerçeve sağlama yükümlülüğü kapsamında hiçbir gelişmenin kaydedilemediği sonucuna ulaşmıştır. Bununla beraber, yasal çerçeve daha keyfi ve cezalandırıcı bir hal almıştır.
4. İFÖD ayrıca yakın tarihli mevzuat değişikliklerinin, Bakanlar Komitesi'nin gerekli gördüğü öngörülebilirlik ve demokratik toplumda gereklilik standartlarına ilişkin AİHM içtihadına tam uyum sağlama yükümlülüğünü yerine getirmediğini belirtmiştir. Hükümet tarafından Komite'nin dikkatine sunulan yakın tarihli değişiklikler toplantı özgürlüğünün ve ifade özgürlüğünün kullanılması bakımından hiçbir değişikliğe sebep olmamıştır. Aksine, değişiklikler ile birlikte hükümler daha öngörülemez ve ciddi düzeyde keyfilik ve seçicilik içerir hale gelmiştir.

Bakanlar Komitesi'nin 3-5 Mart 2020 (DH) Tarihli Toplantısı – Sonuçlar

5. Komite, 2013 yılında yapılan mevzuat değişikliklerinin farkında olduğunu belirtmiş, AİHM tarafından tespit edildiği üzere TCK'nin 220/6 ve 7 maddeleri hükümlerinden kaynaklanan temel problemlerin giderilmediğine dikkat çekmiş, bu sebeple hükümeti daha kapsamlı hukuki çözümler bulmaya ve Komite'ye 31.12.2020 tarihinden önce bilgi vermeye davet etmiştir. Komite aynı zamanda hükümete "TCK'nin 220. maddesinin 6 ve 7. fıkraları kapsamında geçtiğimiz beş yıllık süre içerisinde kaç kişinin yargılandığı ve hüküm giydiği ve bu kişilerin eylemlerine dair bilgi verme çağrısında bulunmuştur.

Türk Yetkililerin Nisan 2021 Tarihli Eylem Planı

6. Türkiye Hükümeti, 31.03.2021 tarihinde Işıkrık dava grubu ile ilgili bir Eylem Planı sunmuştur.³ İlk olarak, Bakanlar Komitesi söz konusu bilginin 31.12.2020 tarihinden önce verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Hükümet ise çok daha geç bir tarihte ve İFÖD gibi STK'ların kapsamlı bildirimlerde bulunmasını engelleyecek şekilde 01.04.2021 tarihinde

² Bkz. https://ifade.org.tr/reports/rule9/IFOD_Rule9_Isikirik_Group_Submission.pdf

³ Bkz. DH-DD(2021)360.

bildirimde bulunmuştur. Yine de, Hükümet, Bakanlar Komitesi tarafından talep edilen ve gerekli görülen bilgileri sunmamıştır. 35 sayfalık bildiriminde Hükümet, bireysel önlemlere dair güncel gelişmeleri bildirmiş ve 15.01.2020 tarihinde Komite'nin dikkatine sunulan yasal değişiklikleri tekrarlamıştır.⁴ Hükümet, Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi'nin birkaç emsal kararına yer vererek, mevzuat değişiklikleri sonucu TCK'nin 220/6. maddesinden kaynaklanan benzer ihlallerin önlendiğini iddia etmiştir. Hükümet ayrıca eğitimler, farkındalık artırıcı çalışmalar ve 2019 tarihli Yargı Reformu Stratejisi'nde belirtilen ilkeler ile birlikte 02.03.2021 tarihli yeni İnsan Hakları Eylem Planı ile daha fazla gelişme kaydedileceğini iddia etmiştir.

İFÖD'ün Gözlemleri

7. İFÖD, aşağıda açıklanacak gerekçelerle Işıksıkırık dava grubu ile ilgili karmaşık ve yapısal problemlerin halen devam ettiği görüşündedir.
8. Yargı uygulamaları ile ilgili olarak, Hükümet mahkeme kararlarına dair örnekler sunmuş ve Anayasa Mahkemesi'nin AİHM ile paralel bir anlayış benimsediğini iddia etmiştir. Ancak, İFÖD bu iddianın gerçek durumu yansıtmadığı görüşündedir. Yakın tarihli kararlarında, AİHM, Anayasa Mahkemesi'nin içtihadını inceleme fırsatı bulmuştur.⁵ Bu kararların hepsinde, AİHM, Sözleşme'nin 10. Maddesi'nin ihlal edildiğine hükmetmiştir. Dolayısıyla, Hükümet tarafından ileri sürülen argümanların aksine, Anayasa Mahkemesi'nin Strasburg içtihadına paralel bir anlayış benimsemediğinin kabulü gerekmektedir.
9. Anayasa Mahkemesi *Ahmet Şık*⁶ kararında, başvuruyu kabul edilemez bulmuş, ancak *Atilla Taş*⁷, *Ahmet Altan*⁸ ve *Sabuncu ve Diğerleri*⁹ kararında başvuruları kabul edilebilir bulmasına karşılık, başvurucuların tutukluluğunu haklı gösterir makul şüphelerin bulunduğu hareketle başvurucuların basın ve ifade özgürlüklerinin ihlal edilmediğine karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi, bu kararlarında aynı zamanda başvurucuların tutukluluk halinin orantılı olduğunu belirtmiştir.¹⁰ Sadece *Murat Aksoy*¹¹ kararında, Anayasa Mahkemesi ifade ve basın özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir.
10. Yukarıda açıklanan kararlarda, AİHM'in Işıksıkırık ve ilgili diğer kararlarına rağmen, Anayasa Mahkemesi, müdahalenin kanun ile öngörülüp öngörülmediğine dair hiçbir inceleme yapmamıştır. Her ne kadar, Anayasa Mahkemesi, *Murat Aksoy*'un¹² ifade ve basın özgürlüğü

⁴ Bkz. DH-DD(2020)38.

⁵ *Sabuncu ve Diğerleri v. Türkiye*, no.23199/17, 10.11.2020; *Şık v. Türkiye (No. 2)*, no. 36493/17, 24.11.2020; *Atilla Taş v. Türkiye*, no. 72/17, 19.01. 2021; *Ahmet Hüsrev Altan v. Türkiye*, no. 13252/17, 13.04.2021; *Murat Aksoy v. Türkiye*, no. 80/17, 13.04.2021.

⁶ Bkz. No. 2017/5375, 02.05.2019

⁷ Bkz. No.2016/30220, 29.05.2019.

⁸ Bkz. No. 2016/23668, 3.05.2019.

⁹ Bkz. No. 2016/50969, 2.05.2019.

¹⁰ Altan, Başvuru No. 2016/23668, 03.05.2019, § 154, Sabuncu, Başvuru No. 2016/50969, 02.05. 2019, § 95, Taş, Başvuru No. 2016/30220, 29.05.2019, § 123.

¹¹ Başvuru No: 2016/30112, 02.05.2019.

¹² Başvuru No: 2016/30112, 02.05.2019

hakkının ihlal edildiğine karar vermiş ise de kararda AİHM tarafından kanun kalitesinde olmadığı tespit edilen TCK'nin 220/7. maddesinin **yasallığı üzerine hiçbir değerlendirmede bulunulmamıştır**. Esasen, AİHM'in 13.04.2021 tarihinde yayınlanan *Murat Aksoy/Türkiye* kararında, Mahkeme ihlal kararı verirken açıkça başvuruçunun Sözleşme'nin 10. Maddesinin 1. Fıkrasında düzenlenen hak ve özgürlüklerine yönelik müdahalenin Sözleşme'nin 10. maddesinin 2. Fıkrası uyarınca meşrulaştırılmayacağını, zira **müdahalenin kanunla öngörülmediğini** belirtmiştir¹³. AİHM'in bu yaklaşımı Murat Aksoy bakımından münferit bir karar değildir ve Mahkeme 10. Madde'nin ihlal edildiğine karar verdiği yakın tarihli bütün kararlarında aynı gerekçeyi kullanmaktadır.

11. Geçtiğimiz altı aylık sürede, AİHM, aralarında TCK'nin 220/7. maddesinin de yer aldığı suçlamalar kapsamında gazetecilerin tutuklanması ile ilgili olarak beş ayrı kararında 5. ve 10. Madde'nin ihlal edildiğine hükmetmiştir.¹⁴ Bu kararların tamamında, başvuruçular terör örgütüne yardım ve yataklık etmek suçlamaları ile tutuklanmış veya ilk derece mahkemeleri ve Yargıtay tarafından TCK'nin 220/7. maddesi uyarınca terör örgütüne yardım ve yataklık etmek suçundan mahkûm edilmişlerdir. Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay dahil olmak üzere Türk yargı organları AİHM içtihadını uygulamış olsaydı bu gazetecilerden hiçbiri tutuklanmaz ve yargılanmaz veya Anayasa Mahkemesi başvuruçuların haklarının ihlal edildiğine karar verirdi. Ancak, Anayasa Mahkemesi ve yakın zamanda AİHM tarafından başvuruçunun haklarının ihlal edildiğine karar verilmesine rağmen Yargıtay, Murat Aksoy'un mahkûmiyet kararını onamıştır.
12. Dahası, Anayasa Mahkemesi, Murat Aksoy başvurusunda kullandığı aynı gerekçe ile *İhsan Yaşar ve Mehmet Ali Çelebi* kararında basın ve ifade özgürlüğü haklarının ihlal edilmediğine karar vermiştir.¹⁵ Anayasa Mahkemesi, İhsan Yaşar ve Ali Çelebi kararında, bu karardan üç ay önce yayınlanmış olan AİHM'in *Sabuncu ve Diğerleri*¹⁶ ve *Şık (2)*¹⁷ gibi kararlarına atıfta bulunulmamıştır. İFÖD, Anayasa Mahkemesi'nin bilinçli olarak AİHM'in yakın tarihli kararlarını görmezden geldiği kanaatindedir.
13. Hükümet'in argümanlarının aksine TCK'nin 220/7. maddesinin uygulaması ile ilgili **yargı içtihatlarında hiçbir gelişme kaydedilememiştir**.
14. Yukarıda açıklandığı üzere, Işıkrık dava grubunda tespit edilen ciddi problemlerden hiçbiri çözüme kavuşturulamamıştır. Anayasa Mahkemesi dahil olmak üzere Türkiye'deki yerel mahkemeler AİHM tarafından belirlenen standartları uygulamamaktadır. Anayasa Mahkemesi tarafından gerekli ve yeterli incelemenin yapılmadığı kararlar AİHM nezdinde yeni ihlal kararlarına sebep olmaktadır.

¹³ *Murat Aksoy v. Türkiye*, no. 80/17, 13.04.2021, § 163.

¹⁴ *Sabuncu ve Diğerleri v. Türkiye*, no. 23199/17, 10.11.2020; *Şık v. Türkiye (No. 2)*, no. 36493/17, 24.11.2020; *Atilla Taş v. Türkiye*, no. 72/17, 19.01. 2021; *Ahmet Hüsrev Altan v. Türkiye*, no. 13252/17, 13.04.2021; *Murat Aksoy v. Türkiye*, no. 80/17, 13.04.2021.

¹⁵ *İhsan Yaşar ve Mehmet Ali Çelebi*, Başvuru No: 2019/19137, 28.01.2021 § 82.

¹⁶ *Sabuncu ve Diğerleri v. Türkiye*, no. 23199/17, 10.11.2020

¹⁷ *Şık v. Türkiye (No. 2)*, no. 36493/17, 24.11.2020.

15. Ayrıca, **anamlı istatistiki bir verinin bulunmaması karşısında**, Hükümet'in 31.03.2021 tarihli Eylem Planı'nda ileri sürmüş olduğu iddialara **dair değerlendirme yapmak mümkün değildir**. Hükümet, basit bir şekilde Komite'nin "TCK'nin 220/6 ve 7. maddeleri kapsamında geçtiğimiz beş yıllık süre içerisinde kaç kişinin yargılandığına ve hüküm giydiğine dair **istatistiki verileri ve bu kişilerin eylemlerine dair bilgi verme**" çağrısını göz ardı etmiştir. Bu kapsamda, üst mahkemelerin halen AİHM içtihadını göz ardı etmesi karşısında ilk derece mahkemelerinin birkaç olumlu kararını, gelişme olarak değerlendirmek zor gözükmektedir.

Sonuçlar ve Tavsiyeler

16. Sözleşme'nin 10. ve 11. Maddelerine koruma sağlayacak ve Işıkırık dava grubu kararlarının tam ve etkili bir şekilde uygulanmasını temin edecek **uygun bir yasal çerçeve sağlama yükümlülüğü kapsamında hiçbir gelişme kaydedilmemiştir**. Bununla beraber, **yasal çerçeve daha keyfi ve cezalandırıcı bir hale gelmiştir**.

17. Her ne kadar, Komite 1369. Toplantısı'nda 2013 tarihli mevzuat değişikliklerinin AİHM tarafından tespit edilen TCK'nin 220/6 ve 7. maddelerinden kaynaklanan temel problemlere çözüm sağlamadığını belirtmiş ve yetkililere daha kapsamlı bir hukuki çözüm bulma çağrısı yapmış ve Komite'yi 31.12.2020 tarihinden önceki bir tarihte bilgilendirmeye davet etmiş ise de yetkililer 01.04.2021 tarihli Eylem Planı'nda herhangi bir hukuki çözüm sunamamıştır. Bu sebeple, İFÖD, Komite'ye mevcut pozisyonunu koruma çağrısında bulunmaktadır.

18. Komite, 1369. Toplantısı'nda yetkililere geçtiğimiz beş yıllık dönemde TCK'nin 220. maddesinin 6 ve 7. fıkraları kapsamında yargılanan ve mahkûm edilen kişilerin sayısına ve bu kişilerin eylemlerine dair istatistiki veri sunma çağrısında bulunmuştur. Ancak, Hükümet, bu konuda da üzerine düşeni yapmamıştır.

19. İFÖD, nezaketle Komite'yi mevcut dava grubu ile ilgili denetimine devam etmeye çağırır.

İfade Özgürlüğü Derneği – İFÖD (Türkiye)

Web: <https://ifade.org.tr> Twitter: @ifadeorgtr

İfade Özgürlüğü Derneği ("İFÖD") düşünce ve ifade özgürlüğü hakkını korumak ve geliştirmek amacıyla Ağustos 2017'de kurulmuştur. Dernek, herkesin düşünce ve ifade özgürlüğünden ve bilgi ve haberlere erişim ve yayma hakkından yararlandığı bir toplum öngörmektedir.